

Matthew Olshan

WATERLAND

R O M A N

Vertaald door Dirk-Jan Arensman

MEULENHOF

ISBN 978-90-290-9025-4

ISBN 978-94-0230-318-6 (e-boek)

NUR 302

Omslagbeeld: © Oliver Munday, bewerkt door Pinta Grafische Producties

Zetwerk: Steven Boland

Oorspronkelijke titel: *Marshlands*: a novel by Matthew Olshan

© 2014 Matthew Olshan

Published by arrangement with Farrar, Straus and Giroux, LLC,
New York

© 2015 Nederlandse vertaling Dirk-Jan Arensman en Meulenhoff
Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

1

In het begin hield hij een dagboek bij, maar hij kon de velletjes papier nergens verbergen. Ze desinfecteerden de cel een keer per week. Als hij terugkwam van de luchtplaats, was elke kier en spleet schoongespoten en lagen er plasjes bleekwater op de vloer.

Het schoonmaken liet een residu achter op de muren, dus vatte hij de gewoonte op in dat alkalische stof te schrijven, de letters er met brandende vingertoppen in te tekenen, in de wetenschap dat zijn werk aan het eind van de week weggeschrobd zou worden. Maar evengoed, het was werk. Het was het lot van alle geschreven woorden om uitgewist te worden. Boeken raakten uiteindelijk beschimmeld en vielen uit elkaar. Zelfs de eeuwenoude scherven die hij vroeger verzamelde tijdens jachtpartijen in de moerassen vielen uiteindelijk ten prooi aan zon en zand, de merktekens van de makers werden steeds vager, tot ze verdwenen.

Niettemin observeerde hij. Hij schreef. Het ging erom het te boekstaven. Zijn schrijverij was een bron van vermaak voor de bewakers, die het 'vingerverven' noemden.

Ze kwamen zijn cel in en veranderden woorden terwijl hij ze schreef, maakten van 'hut' 'kut' of van 'jachtgeweer' 'verkrachtgeweer', voegden tekeningetjes toe, soms zelfs karikaturen van hem.

Er was een bewaker wiens karikaturen griezelig raak waren. Het was een wonder dat die grove lijnen zo zwanger van de waarheid konden zijn. Hij bracht menig lange nacht door met het overdenken van de artistieke superioriteit van die bewaker, een lolbroek die ooit in zijn open mond had gepist toen hij lag te slapen.

Hij begon de voorkeur te geven aan die karikaturen, boven zijn eigen geraaskal. Hij moedigde de bewaker aan er meer te tekenen, maar dat leidde slechts tot aframmingen. Hij raakte verscheidene tanden kwijt aan 's mans talentvolle wapenstok.

Toen kwam hij op een dag terug van de werkplaats en zag dat de muren van zijn cel glommen van de verf. De chemische geur beangstigde hem. De cel, die daarvoor al pijnlijk licht was geweest, was nu verblindend. De verse verf droogde tot een soort pantserlaag. Na het schoonmaken bleef er geen stoffig residu meer achter. Nu was het onmogelijk om te schrijven; en derhalve viel er niets te zeggen.

Hij miste zijn oude muren. *Wat is dit?* vroeg hij, terwijl hij met een lange vingernagel op de verf tikte, maar in plaats van zijn vraag te beantwoorden, vertelden ze hem dat zijn ouders dood waren. Of misschien zeiden ze wel dat zijn ouders voor hém dood waren.

Hoe het ook zij, het was tijd om naar huis te gaan.

Hij had geen idee waar ze het over hadden. Zijn cel was zijn thuis. Hij had zich voorgenomen daar te sterven. Daar school een soort symmetrie in. Dit zondoorstoofde land

had zijn leven gestolen, en hij keek ernaar uit het terug te stelen. Hij spaarde stukjes draad op voor die dag, vlocht daar heimelijk een dun touw van.

Ze dwongen hem te douchen en zijn haar te kammen. Na afloop zetten ze hem in een kamer met een stapel tijdschriften, en droegen hem op zich in te lezen in de actualiteiten. Sommige van die tijdschriften waren verkreukeld van ouderdom, en zelfs die stonden bol van de futuristische wonderen. Hij merkte dat hij lang bleef hangen bij foto's van etenswaren. Etenswaren en badkamers. Eettafels waren er gaan uitzien als bedden met stevige vrouwenlijven erop; het sanitair in badkamers glom als oorlogstuig.

Ze overhandigden hem een papieren zak met zijn persoonlijke bezittingen. Kevers hadden zijn portefeuille aangevreten, die verkruimelde tussen zijn vingers. Er was een horloge, maar geen horlogebandje. Hij herkende het horloge niet; er zat een barst in de wijzerplaat, de tijd was bevroren. Hij probeerde het aan een van zijn begeleiders te geven, maar de man schudde zijn hoofd en gaf het terug.

Zijn uniform had het op de een of andere manier overleefd, maar de volumineuze broek verzwolg hem. Jaren van nimmer aflatende hitte hadden elk onsje vet van zijn lichaam gesmolten. Hij schaamde zich voor zijn skeletachtige heupen, voor de stof rond zijn taille die je met twee vuisten kon vastpakken. De ruime snit van het jasje – zijn oude maat! – voelde als een berisping, de zoveelste manier waarop zijn val werd afgemeten.

Iemand wilde het uniform hebben als souvenir, dus ruilde hij het voor kleren die meer pasten bij zijn huidige status, een verschroeid kokshemd en een gescheurde broek met pied-de-poulemotief, afdankertjes uit de waskamer van de gevangenis. Het was een goede ruil. Hij was

geen arts meer, laat staan een officier. Hij was een schandvlek; maar evengoed wenste hij dat hij het uniform kon dragen, al was het maar als haren boetekleed, een teken van schaamte.

Op weg naar de landingsbaan zeiden ze tegen hem dat de zwarte hoofdkap voor zijn eigen veiligheid was. Ze hadden doodsbedreigingen ontvangen. In dezelfde ademtocht vertelden ze hem dat hij niet op bescherming van de overheid hoefde te rekenen.

De mate van woede in hun stem verbijsterde hem. Het waren jonge mannen. Ze moesten nog kinderen zijn geweest ten tijde van zijn rechtszaak, waren misschien nog niet eens geboren.

Hij werd een vliegtuigtrap op geleid en het laadruim van een vrachtvliegtuig in, waar hij met zijn middel en enkels aan een metalen stoel werd geketend. De strakke blinddoek onder zijn hoofdkap zorgde voor totale duisternis; het oorverdovende geraas van de motor maakte zijn isolatie compleet.

Tijdens de vlucht deden de drukverschillen hem denken aan een van zijn eerste bewakers, een amateurbokser wiens favoriete straf bestond uit met tot kommetjes gekromde handen tegen zijn oren slaan. Maar toch was hij blij met die oorpijn, ondanks het ongemak. Zoals die opkwam en weer wegzakte, bewees dat de tijd niet stilstond.

Een dag verstreek. Misschien twee dagen. Er waren tussenstops om brandstof te tanken. Bij elke stop betaalden een paar soldaten smeergeld om met het vliegtuig mee te mogen. Toen het gedonder in zijn oren langzaam wegstierf, hoorde hij camerageluiden, gevolgd door gelach en luid gepraat terwijl biljetten clandestien van hand tot hand gingen.

Gevoerd en naar de wc gebracht worden, dat waren bekende vernederingen, maar daar kwam iets nieuws bij: ze lieten hem niet slapen. Telkens als zijn hoofd opzij begon te zakken, kwam de kolf van een geweer neer op zijn voeten of wreef, soms zelfs op zijn vingers. Hem wakker houden was iets wat ze met groot enthousiasme deden. Misschien volgden ze een bevel op, maar hij vermoedde dat ze het gewoon voor de lol deden.

Hij wist dat de reis erop zat toen het vliegtuig met een schok tot stilstand kwam en zijn begeleiders in vaderlandslievend gezang uitbarstten terwijl ze met een rol papieren de maat sloegen op zijn hoofd. Toen ze klaar waren met zingen, ondertekende en parafeerde hij de formulieren blindelings, waar ze zijn hand maar neerzetten. Ze maakten de kettingen los en sleepten hem naar de voet van de vliegtuigtrap, waar ze een hele ceremonie maakten van het verwijderen van zijn hoofdkap en blinddoek.

Zelfs met zijn ogen stijf dicht was het felle licht overweldigend. Hij werd gedwongen te knielen en het asfalt te kussen terwijl zij een voor een poseerden voor foto's. Daarna maakten ze zijn handen los en liepen door een waas van vernevelde kerosine en stof met hem naar de terminal.

Ze bestelden een taxi om hem naar te centrum te brengen, deden hem op de achterbank in de gordels alsof hij een kind was. Hij kreeg een envelop overhandigd en er werd hem verteld dat hij officieel een vrij man was. Een van hen reikte naar binnen, gaf hem een speelse klap in zijn gezicht en waarschuwde dat hij zich niet moest misdragen. Toen reed de taxi weg en was hij alleen.

Hij was nieuwsgierig naar wat er allemaal was veranderd in de hoofdstad, maar niet overdreven nieuwsgierig.

Dit was zijn stad niet meer. Het voornaamste was dat het warm was in de taxi en dat er niemand was om hem pijn te doen. Hij sliep al voor de taxi de poorten van het vliegveld bereikte.

De taxichauffeur reed door tot het betaalde bedrag was bereikt, en hielp zijn gedweë passagier vervolgens naar een bankje met bleekblauwe latten in een park. Hij had nog nooit zoiets als die latten gezien, waar ondiepe spiraalvormen in zaten, als vingerafdrukken. Hoewel die spiraalvormen in alle latten identiek waren, vond hij het fijn dat het bankje ze had. Zijn eigen vingerafdrukken waren al lang verdwenen. Die was hij kwijtgeraakt aan een lasbrander.

Het bankje was rustgevend. Het kwam niet in hem op om op te staan en ergens anders heen te gaan. Hij wachtte tot iemand hem vertelde wat hij moest doen.

Forenzen begonnen het park te vullen. Hij was vergeten hoe zijn eigen mensen eruitzagen, hoe ze als melk over de voetpaden stroomden. Hun vlees was stevig, hun tanden waren netjes en wit.

En wat een rijkdom! Een bruidsschat om elke pols. Sommigen praatten in hun sieraden; anderen richtten zich simpelweg tot de lucht voor hun gezicht. Waren ze altijd zo praatgraag geweest?

De dingen die ze bij zich droegen, vervulden nog hun eerste functie. Een krant was er om te lezen, niet om een vuur mee aan te maken. Een draagtasje was voor droge dingen, niet voor geschoten gevogelte, glibberig van het bloed.

Ze streefden naar dingen. Niemand in de moerassen streefde ergens naar, in die hitte die je hoofd leegmaakte. De beschaving mocht op warme plekken zijn begonnen,

maar ze kwam hier terecht, waar je winters had, waar ijskristallen de eitjes van slapend ongedierte doorboorden.

Hij maakte zich zorgen dat hij herkend zou worden, maar niemand merkte hem echt op. Dat begreep hij eigenlijk wel. Zonlicht leek dwars door hem heen te schijnen. Er was maar heel weinig van hem over.

Uiteindelijk liet hij zich meevoeren door de spitsuurmenigtes. Jonge mannen in pak stormden langs hem. Hun rauwe ambitie had iets magnetisch. Wat was hij graag een mug geweest op het ooglid van een van de serieuze jonge mannen, drinkend van een optimistisch oog! Hij was zelf ook een serieuze jonge man geweest, ooit. Een gelovige. Hij had zichzelf een juk opgelegd. Nu was hij ontjukt.

Hij dwaalde niet gewoon maar wat rond, hoewel het er ongetwijfeld zo uitzag, het willekeurige rond dwalen van een oude zwerver. Misschien had zijn pad wel een element van willekeur, maar hij bewoog zich naar bepaalde mensen toe, zoals hij voor andere terugdeinsde. Hij volgde een droevige jonge vrouw met een blauwe plek in haar hals; hij schrok terug voor een politieagent met stekeltjehaar. Het was geen recht pad dat hij volgde. Als een zeester die niet tegen de getijdenstroom op kon, maar niettemin zo goed en kwaad als het ging naar zijn volgende maaltijd zwom, zo zwom hij ook.

Hij liep een hele tijd. Uiteindelijk stopte hij om uit te rusten op de sokkel van een bronzen sculptuur. De sculptuur was abstract, maar op de plaquette stond DE TRIOMF VAN GENERAAL CURTIS. Een eerbetoon aan zijn beroemde generaal. Hij sprak de naam hardop uit, één, twee keer; riep dat bleke, levenloze gezicht op. Vervolgens drukte hij zijn wang tegen het koele graniet en viel in slaap, denkend aan de oorlogstijd.